

ЗНАЧАЈ ЕДУКАЦИЈЕ ДЕЦЕ И МЛАДИХ О БЕЗБЕДНОМ УЧЕШЋУ У САОБРАЋАЈУ – ПРИМЕРИ ДОБРЕ ПРАКСЕ У НОВОМ САДУ

EDUCATION IMPORTANCE OF CHILDREN AND YOUTH ON SAFE TRAFFIC BEHAVIOUR - EXAMPLES OF GOOD PRACTICE IN NOVI SAD

Ненад Станковић¹, Маријана Јовановић² и Марина Спасић³

Резиме: Деца и млади представљају најугроженије категорије учесника у саобраћају, због свог скромног животног и саобраћајног искуства. Један од главних разлога овако поражавајуће статистике је недовољно развијена свест, с обиром да не постоји стратешки рад на унапређењу саобраћајног образовања и васпитања код деце, са којим се почиње у најранијем детињству, а наставља кроз даље фазе развоја у складу са тим како њихова улога у саобраћају постаје све обимнија и вишеструка (пешаци, путници, возачи бицикла, мотора, аутомобила...) У раду су примери добре праксе акције „Школа“ и пројеката „Семафоризација“ и „Пијан кола не вози“ који су реализовани на територији Новог Сада. Пројекти су се бавили едукацијом деце и младих, као најугроженијих категорија учесника у саобраћају, са циљем унапређења њиховог знања, ставова и понашања.

Кључне речи: едукација, деца, млади

1. УВОД

Савремени саобраћај пред све учеснике, а посебно децу, поставља сложене и високе захтеве. Недовољна зрелост деце и њихово скромно животно и саобраћајно искуство, насупрот изложености и склоности ризицима и изазовима, доводе до тога да су деца једна од најугроженијих категорија учесника у саобраћају..

Чињеница је да се безбедности деце у саобраћају углавном не поклања довољно пажње и да су саобраћајне незгоде у којима учествују деца у преко 50% случајева настале због неправилних и погрешних поступака деце.

Карактеристике деце узраста око 7 година, које су узрок неодговарајућег понашања у саобраћају су: бурна емоционална узбудљивост, неподељеност пажње, смањена видљивост с обзиром на мали раст детета, мала могућност уздржавања у датој ситуацији и сл. Највећи утицај на учење и понашање деце има њихова породица, васпитачи и учитељи који им могу помоћи у формирању основних појмова саобраћајног васпитања.

Са саобраћајном едукацијом треба почети што раније, јер је период који се везује за крај предшколског и почетак школског узраста најкритичнији у погледу саобраћајног понашања деце, јер су деца тада у већој мери осамостаљена а ипак недовољно вешта да избегну опасности које вребају на улици. То је период када почињу да се крећу без родитељске пратње (најпре на краћим релацијама у близини места становања, као што су пут од куће до продавнице и сл.), а појављују се и као возачи бицикла, ролера, скејтова, итд., на обезбеђеним и необезбеђеним местима, што их по правилу доводи у ризичне ситуације.

---

¹Ненад Станковић, дипл. инж. саобраћаја, заменик командира, Министарство унутрашњих послова Републике Србије, Полицијска управа Нови Сад, Саобраћајна полицијска испостава Исток, nenadst021@gmail.com

²Маријана Јовановић, дипл. инж. саобраћаја, председница Центра за промоцију безбедности саобраћаја majatracak@gmail.com

³Марина Спасић, дипл. инж. саобраћаја, инспектор за контролу путева, Градска управа за инспекцијске послове, Град Нови Сад, marinap76@gmail.com

Поред најмлађих као једне од најугроженијих група учесника у саобраћају по страдању у саобраћајним незгодама предњачи популација младих, нарочито у категорији возача. Карактеристике младих су да најчешће имају оптималне физичке предуслове, али им још недостаје животно и саобраћајно искуство, као и саобраћајна зрелост. Код младих често постоји несклад између самопоуздања, стварних психофизичких способности организма и техничких могућности возила. У овом старосном добу често долази до прецењивања сопствених могућности услед недовољно изграђене самосвести и самокритичности и непознавања сопствених граница

Због специфичности и угрожености ових категорија учесника у саобраћају, у Граду Новом Саду се посебна пажња поклања управо њима, са циљем едукације и подизања свести како њих самих тако и њихове околине, ради безбеднијег учешћа у саобраћају.

2. АКЦИЈА „ШКОЛА“

Сваке године Министарство унутрашњих послова на територији Републике Србије у току месеца септембра спроводи акцију „Школа“ са циљем унапређења безбедности деце у саобраћају. Одељење саобраћајне полиције у Новом Саду такође сваке године учествује у поменутој акцији, с тим што је током година проширило свој рад у погледу три аспекта. Први је у погледу дужег временског трајања у зависности од потреба локалне заједнице, други је да је проширен рад на едукацији деце предшколског узраста и трећи да су у едукацију укључени и родитељи деце.

Најинтензивније активности у акцији „Школа“ су у месецу септембру, управо због поласка у школу ђака првака који су најрањивија категорија ученика. Током спровођења акције од стране полицијских службеника Одељења саобраћајне полиције се врши регулisaње саобраћаја у непосредној близини школа и санкционисање возача који својим понашањем директно угрожавају ђаке. У зависности од процене ситуације за сваки појединачни случај на терену акција се продужава и у наредном периоду, докле год постоји потреба за тим. Овим се не завршавају активности у акцији „Школа“ јер у случајевима када се обрати нека од школа, савет родитеља, невладин сектор или месна заједница и изнесе проблем у вези безбедности ученика, по потреби се врши регулisaње саобраћаја или појачана контрола учесника у саобраћају у близини школа.

Други битан аспект акције „Школа“, који је можда и најважнији су предавања ђацима нижих разреда основне школе. У току ових предавања ђацима се пружају основне информације о безбедном учествовању у саобраћају, како на путу од куће до школе и назад, тако и када се играју у близини саобраћајница или возе бицикл или ролере. Истовремено им се објашњава улога саобраћајне полиције, шта значе знакови које им саобраћајни полицајци показују, а уједно се непосредним контактом између деце и полицијских службеника ствара атмосфера поверења деце у полицију, с обзиром да већина деце полицајце доживљава као неког кога треба да се плаше.

Слика 1. Предавање у вртићу „Новосађанче“, мај 2013.

Пракса у Одељењу саобраћајне полиције у Новом Саду већ неколико година уназад је да припадници саобраћајне полиције држе предавања и деци у предшколским установама и то генерацији која наредне године креће у први разред основне школе. Ова пракса се показала као добра јер се ствара атмосфера поверења деце у саобраћајну полицију, а у складу са њиховим узрастом им се објашњавају основни појмови о саобраћају и опасностима које их вребају. Истовремено им се указује на то како треба да се понашају када се крећу пешке по граду, када се налазе у колима као путници, када са родитељима прелазе улицу, како да се понашају када им лопта оде на пут и слично. Позитивни ефекти овог начина рада су видљиви и у пракси јер је уочено да када пођу у први разред имају одређено предзнање о саобраћају, што исказују и приликом поновног сусрета са саобраћајним полицајцима.

С обзиром да деца усвајају модел понашања одраслих из њиховог непосредног окружења, првенствено родитеља, уочена је потреба да и они присуствују предавањима. Тако су поред ученика првих разреда основних школа, предавањима присуствовали и њихви родитељи којима је том приликом указано на најчешће грешке које чине приликом учешћа у саобраћају са децом и дате су им сугестије за правилно поступање.

Значајан допринос реализацији акције "Школа" дали су медији, локална самоуправа и невладин сектор како би поруке ове акције дошле до што већег броја корисника.

У току 2013. године у оквиру акције „Школа“ одржано је укупно 33 предавања у 19 школа и предшколских установа којима је присуствовало укупно 644 деце и 416 родитеља.

3. ПРОЈЕКАТ „ПИЈАН КОЛА НЕ ВОЗИ“

Пројекат који је реализовала невадина организација Центар за промоцију безбедности саобраћаја се бавио проблемом вожње под дејством алкохола, као једним од најчешћих фактора страдања у саобраћају. Овај проблем је нарочито изражен код младе популације, која због свог скромног саобраћајног али и животног искуства, представља најугроженију категорију учесника у саобраћају.

Пројекат је реализован у периоду од септембра до децембра 2013. године на територији Новог Сада. У пројекту су учествовале четири средње школе : гимназија Лаза Костић, Техничка школа Милева Марић Анштајн, Средња школа Свети Никола и Средња економска школа Светозар Милетић. Ученицима трећих разреда су одржана предавања на тему штетног утицаја алкохола на возаче, у оквиру којих су реализоване показне вежбе на којима су ученици имали прилике да испробају наочаре које симулирају пијанство. Пројекат је финансирала Градска управа за спорт и омладину Града Новог Сада, а пројекат је подржало и одељење саобраћајне полиције ПУ Нови Сад.

Током предавања, реализоване су и показне вежбе у којима су коришћене специјализоване наочаре које симулирају промене које настају пре свега у чулу вида код три различита степена пијанства: зелене (од 0,4 до 0,6 промила алкохола у крви), плаве (0,6 до 0,8 промила алкохола у крви) и црне (од 0,8 до 1,2 промила алкохола у крви). Наиме, када је човек под дејством алкохола, мозак је лишен визуелних података у мери која је пропорционална нивоу алкохола у крви, а када ти подаци недостају, онда нисмо у стању да пружимо правилан упутства мишићима, те настају проблеми са одржавањем равнотеже и координацијом покрета.

Сви ученици су користећи наочаре пробали да испуне одређене задатке као што је ходање по белој линији, куцање поруке на мобилном телефону или хватање оловке која је постављена испред њих. Суштина вежби је била да су ученици били свесни својих поступака с обзиром да нису били заправо под дејством алкохола, те су имали прилике да осете колико им алкохол нарушава координацију покрета и да их ономогућава да испуне једноставне задатке који се пред њих постављају. Када смо заиста под дејством алкохола, можда не везе чији је задатак да пренесу поруку уколико смо нешто погрешно урадили су омекшане, те стога човек није свестан својих грешака.

Поменуте показне вежбе су се показале у пракси као одлична активност у почетном делу предавања, с обзиром да привуку пажњу ученика, опусте атмосферу и заинтересују ученике да активно учествују у остатку предавања. Динамика предавања је изузетно битна уколико желимо да допремо до свести

популације младих, који су по правилу „незгодна“ публика. Стога након показних вежби, следи предочавање законских оквира, статистичких података и научних чињеница у вези са вожњом под дејством алкохола. Такође, у циљу подизања њихове свести, коришћени су одабрани видео записи из најуспешнијих светских кампања које су се бавиле истом проблематиком. Предавања се завршавају презентацијом фотографија саобраћајних незгода које су се десиле у њиховом граду, у којима су страдали млади приближно њихових година, а које су за узрок имале пре свега недозвољену количину алкохола у крви. То је нарочито значајно како би им приближили чињеницу да се саобраћајне незгоде не догађају само неким другим имагинарним ликовима и како смо сви ми угрожени.

Слика 2. Показне вежбе у Средњој економској школи

На крају, у анонимној анкети, преко 90% ученика је изјавило да су стечена знања утицала на њихову свест у великој или значајној мери, док је 96% изјавило да су у потпуности задовољни предавањем, што говори у прилог томе да су активности током предавања добро осмишљене и расподељене.

4. ПРОЈЕКАТ „СЕМАФОРИЗАЦИЈА 2013“

Овај пројекат Центра за промоцију безбедности саобраћаја је спроведен са акцентом на најчешће факторе који доводе до страдања популације младих у саобраћајним незгодама, а то су: брзина, невезивање сигурносног појаса, вожња под дејством алкохола и употреба мобилног телефона.

Пројекат је реализован у периоду од септембра до децембра 2013. године, трећу годину за редом, на територији Новог Сада. У пројекту су учествовале четири средње школе: гимназија Лаза Костић, Техничка школа Милева Марић Анштајн, Средња школа Свети Никола и Средња економска школа Светозар Милетић. Пројекат је обухватио ученике четвртог разреда, а подразумевао је предавања на тему угрожености младих у саобраћају, организацију школских такмичења у познавању саобраћајних прописа у ком су учествовала по четири представника сваког одељења и на крају, финални квиз на ком су стечена знања одмериле победничке екипе са школских такмичења.

Пројекат је финансирала Градска управа за спорт и омладину Града Новог Сада, а пројекат су подржали Одељење саобраћајне полиције ПУ Нови Сад и Агенција за безбедност саобраћаја РС, награде за учеснике финалног квиза је обезбедио ЈКП Паркинг сервис Нови Сад, док је медијски партнер на пројекту била РТВ Војводина.

Током предавања, ученици су имали прилике да се упознају са статистичким показатељима и законски прописима који се односе на поменута четири фактора која доводе до страдања у саобраћајним незгодама: брзину, невезивање сигурносног појаса, вожњу под дејством алкохола и употребу мобилног телефона. Коришћени су одабрани видео записи из најуспешнијих светских

кампања које су се бавиле овом проблематиком, али и реални снимци и фотографије са лица места саобраћајних незгода које су се догодиле на територији Новог Сада, за које се показало да остављају јачи утисак на младе од режираних видео спотова који се користе у кампањама.

Након предавања, организована су школска такмичења у познавању саобраћајних прописа, на којима су учествовала по четири представника сваког одељена четвртог разреда школа које су учествовале на пројекту. Свака екипа је имала задатак да уради идентичан тест који се састојао од 20 питања у временском року од 30 минута. Свако питање је носило 1 поен и постигнути су следећи резултати:

Табела 1. Број поена освојених на школским такмичењима у познавању саобраћајних прописа по школама (максималан број поена је износио 20)

Назив школе	1. одељење	2. одељење	3. одељење	4. одељење
Гимназија Лаза Костић	18	15	12	12
Техничка школа Милева Марић Анштајн	18	16	15	15
Средња школа Свети Никола	17	16	14	13
Економска школа Светозар Милетић	18	17	16	14

С обзиром да су екипе чинили ученици који су недавно положили возачки испит и да је свака екипа заједнички попуњавала тест, а да је успешност на тесту износила 75%, можемо рећи да смо незадовољни приказаним знањем ученика које се односи на познавање саобраћајних прописа а које су требали да стекну током обуке у ауто-школама.

Завршницу пројекта је представљала организација финалног квиза на ком су учествовале победничке екипе са школских такмичења. Такмичари су на питања одговарали истовременим подизањем одговора, након 20 секунди по прочитаном питању а на знак водитеља квиза. Петочлани жири, који се састојао од представника локалних институција укључених у пројекат, водио је рачуна о регуларности такмичења. Публику су чинили ученици одељења чији су се представници такмичили у финалном квизу из све четири школе.

Овакав начин провере знања се показао као изузетно занимљив ученицима и мотивишући, што доприноси успешности пројекта.

Слика 3. Додела награда учесницима финалног квиза

Табела 2. Број поена освојених на финалном квизу у познавању саобраћајних прописа по школама (максималан број поена је износио 24)

школа	Гимназија Лаза Костић	ТШ Милева Марић Анштајн	Средња школа Свети Никола	Економска школа Светозар Милетић
Број поена	14	13	14	15

5. ЗАКЉУЧНА РАЗМАТРАЊА

Унапређење знања и ставова о безбедности саобраћаја деце и младих као најугроженијих категорија учесника у саобраћају је врло комплексан и захтеван задатак. Из тих разлога су и ефекти који се постижу описаним активностима тешко мерљиви.

Оно што је охрабрујуће је да деца и млади позитивно реагују на овакав вид едукације и да активно учествују, што је посебно значајно како би поруке које желимо да им пренесемо допрле до њих. Избор и садржај планираних активности, као и редослед њихове реализације су се показали као кључни за успешност предавања. Битно је добро познавати опште карактеристике сваке узрасне категорије учесника којима се обраћамо, како би их на прави начин мотивисали да активно учествују и пажљиво слушају. Оно што је неопходно је додатно мотивисати родитеље, како деце тако и младих да се активније укључе у процес саобраћајне едукације како би у значајнијој мери допринели унапређењу безбедности своје деце у саобраћају. Такође потребно јасније дефинисати методе и начине евалуације унапређења знања, ставова и понашања код младих у оквиру пројекта „Семафоризација“ и „Пијан кола не вози“.

Досадашње праћење стања безбедности се сводило на број саобраћајних незгода у зонама школа и број настрадале деце, као и евидентирање броја одржаних предавања и присутних родитеља и деце у акцији "Школа". У наредном периоду је потребно дефинисати начин евалуације ефеката самих предавања, кроз поређење небезбедног понашања деце и родитеља пре и после предавања. Такође би требало направити упоредну анализу саобраћајних незгода у зонама школа где су одржана предавања и упоредити ефекте у односу на школе где није било едукације.

Примећена је већа заинтересованост медија за ову тему, што треба искористити јер су медији значајан фактор који може допринети побољшању безбедности саобраћаја. Међусекторска сарадња је у последњих неколико година подигнута на виши ниво, за разлику од претходних година када су акције овог типа организоване спорадично и индивидуално са неупоредиво мањим ефектима.

Идеја рада је представљање примера добра праксе сарадње свих заинтересованих субјеката на територији локалне заједнице на унапређењу безбедности саобраћаја деце и младих и примењива је и у осталим општинама и градовима. У прилог томе говори и то да је пројекат „Пијан кола не вози“ реализован у средњим школама у Зрењанину и Руми, средином 2014. Године. План је да се у наредном периоду ради на унапређењу активности, пре свега у проналажењу инструмената за мерење постигнутих ефеката.

6. ЛИТЕРАТУРА

- [1]. Годишњи извештаји Одељења саобраћајне полиције Полицијске управе Нови Сад за године 2008., 2009., 2010., 2011., 2012., 2013..
- [2]. Инић М. (2004). Безбедност друмског саобраћаја, Факултет техничких наука у Новом Саду, Нови Сад.
- [3]. Каменов Е. (2000). „Саобраћајно васпитање деце“, Нови Сад.